

Fotografie – realita nebo fikce?

Esej na téma „Fotografie“ v předmětu Y33DIF

Proč vlastně vznikla fotografie? V prvopočátku šlo především o zachycení reality. O uchování momentu. O tohle samé jde pravděpodobně i v dnešní době. Ale je tomu opravdu tak? Opravdu chceme zachycovat realitu? Nebo jen chceme, aby fotografie realitu napodobovala? Aby ukazovala něco, co tak ve skutečnosti není, ale je od ní k nerozeznání?

Řekněte „sýr“!

Je to takové řekněme fotografické klišé. Povel „řekněte sýr“ se standardně u focené osoby vyvolává nepřírozený úsměv, vyjadřující neskonalé štěstí, že nás někdo fotí, že nás fotí u nějaké pěkné či zajímavé věci, že nás fotí s někým, s kým je to skvělé.

Úsměv tak kouzlíme ať už je nám skutečně do smíchu, jsme naštvaní, že je příliš teplo nebo zima, nebo jsme třeba unavení. Proč má fotografie ukazovat, jak jsme šťastní, když nejsme? Abychom mohli pak někomu ukázat, že jsme kdesi byli? Na to se ale nemusíme přetvařovat. Proč nezachytit fotografii ten moment, kdy jsme se zmoženi doplazili k místu, které bylo naším cílem? Není to lepší a hlavně věrohodnější důkaz našeho úsilí?

Jak vypadám?

Bylo tomu tak asi už od dob, kdy malíři začali kreslit portréty. Zobrazená osoba chce vypadat na fotce (obrazu) dobře. Lépe. Lépe než ve skutečnosti.

Můžeme o tom nějakým způsobem polemizovat, ale faktem je, že to prostě děláme. Všichni kontrolují, jestli na fotce vypadají dostatečně lépe než ve skutečnosti. Na průkaz si dávají tu fotografii, na které vypadají nejlépe, ale často také nejméně reálně. Alespoň já sám u sebe o tom vím. Prakticky na všech dokladech mám fotku, která se jednou náhodou nebývale povedla. Tedy povedla... Fotograf mě zachytil v takové podobě, která příliš neodpovídá realitě.

Není lepší na fotce vypadat přirozeně? Tak, jak nás každý den vidí ostatní? Třeba je to nesmysl a z nějakého opravdu velmi důležitého důvodu musíme na fotce vypadat lépe, tedy jinak. Ale minimálně stojí za to se trochu zamyslet, až vás bude někdo příště fotit. Aby ten člověk na fotce byl pořád ještě vámi a ne někdo cizí.

Vyretušuj mi to pivo!

Předchozí „problémy“ tu byly už za dob klasické fotografie. S příchodem digitální technologie však přibyla zcela nová oblast, retušování. Ano, do jisté míry tu už bylo i předtím, ale pokud chceme mluvit řekněme masově, objevuje se tato záležitost až u digitální fotografie.

Různé techniky retušování poskytují nepřeberné množství možností, jak posunout původní fotografii vyjádřenou realitu výrazným způsobem směrem k fikci.

Už je to mnoho let, co jsem provedl svou první opravdovou retuš. To když mi takhle sestra přinesla fotografii (samozřejmě tedy digitální) z dovolené, na které byla vyfocená před větrným mlýnem. Prý potřebuje do školy obrázek mlýna. Takže z původně dokumentárně laděné fotky se rázem stal obyčejný obrázek mlýna. Nějak zvlášť divné mi to nepřipadalo.

Poté následovaly ještě zajímavější případy. Například nebylo zcela společensky vhodné, že na snímkách z jednání měli jejich účastníci na stole pivo. Mým úkolem ho tedy bylo odstranit nebo alespoň přebarvit. Třeba na kolu. Tohle už začínalo být trochu divné. Protože takhle to přece nebylo.

Vrcholem bylo, když jsem dostal za úkol vyretušovat dítě ze skupinky jeho spolužáků proto, že jeho rodiče nedovolili zveřejnění jeho fotografie. Sice jsem za výsledek získal obdiv mnohých lidí, ale cosi bylo přece jen špatně. Koukal jsem na místo, kde předtím ono dítě sedělo... Takhle to přece nebylo!

K čemu nám potom jsou takovéhle fotografie? Co jimi chceme dokumentovat, když se nemůžeme spolehnout, že nesledujeme jen více či méně dokonalou fikci? Ano, ta technická možnost tu je. Ale je to žádoucí? Tady už totiž vůbec nejde o nějaké dráty, které nám kazí dojem z idylické přírody, nebo o ceduli narušující pohled do parku. Tady už jde o prosté klamání. Kde je onen původní záměr fotografie zachytit realitu? Realitu, nikoli fikci, klam.

Závěrem...

Jaké z toho tedy pro nás plyne ponaučení? Foťme věci a lidi přirozeně. Používání retušovacích nástrojů by měla být jen pojistka, když nám do fotografie vstoupí něco, co tam být opravdu nemá. A hlavně tak ve skutečnosti není. Foťme lidi v jejich přirozených pozicích. Ať je smích opravdový a ne strojený.